

N:o 47.

Af Herr Olof Nilsson: Om åtgärders vidtagande för gästgifveri-, håll- och reservskjutsens samt postskjutsens skiljande från jordbruket, äfvensom beviljande af dertill erforderliga medel.

Riksdag efter riksdag hafva inom Representationen frågan om skjutsnings-skyldigheten blifvit väckt, alltid med föga, ofta med ingen framgång, och likväl återkommer den alltjemt med ständigt ökad styrka. Hvarföre? — Emedan medvetandet om rättvisan af en sak upprätthåller modet och skänker krafter att återvinna hvad man förlorat.

Med frimodighet och förhoppning att framgångens stund nu en gång må vara kommen, går jag derföre att äfven vid 1867 års riksdag väcka denna fråga till nytt lif.

Må vi då först i minnet återkalla tillkomsten af denna så kallade skyldighet. Den ursprungliga rättsgrunden är våldets rätt. Det är ur våldgästningen som skjutsningsskyldigheten leder sitt ursprung, det var till stärfjande af det våld, som förbiresande herreskaror, likasom i andra också i detta afseende, utöfvade mot bonden, som de första stadgandena under Magnus Ladulås år 1285 om gästgifveri och skjuts mot betalning tillkommo.

Dittills hade ej annan skyldighet ansetts ega rum, än den, att utan betalning förse med skjuts dem, som i Konungens ärende reste, en rättighet, som af dessa på mångahanda sätt missbrukades och som derföre äfven underkastades åtskilliga inskränkingar och bestämmelser ända till dess den upphörde år 1642 derigenom att krono- och skattebönder, för att från denna så kallade kronoskjutsskyldighet varda befriade, åtog sig de så kallade skjutsfärdspenningarne.

Sedan sålunda skyldigheten att skjutsa Konungens ombudsmän — den enda skjutsskyldighet, som någonsin funnits, — upphört, gifves ej någon skjutsskyldighet, som af ålder lagligen egt rum.

Icke desto mindre blefvo småningom de af Magnus Ladulås påbudna gästgifverierna, der hästar borde resande tillhandahållas mot mellan dem och den skjutsande öfverenskommet pris, allt vanligare och blefvo slutligen af de mäktige herrarne ansedda såsom någonting, som ålåg bönderna att underhålla. Stadganden, byggda på denna lagstridiga förutsättning, utkommo, och tid efter an-

nan utvecklade sig förhållandena till det nuvarande oefferrättlighets-tillståndet, då man anser sig berättigad, att såsom skyldighet af bonden pretendera, att densamma skall emot en betalning, som beror af taxa och ej får af den skjutsskyldige efter skjutsens värde bestämmas, ensam draga bördan af ett åliggande, hvaraf samtliga öfriga klasser, mera än bonden sjelf, draga fördelen.

Att skyldigheten i sin tillkomst är olaglig, lärer väl numera de flesta medgifva, och den åsigten har flera gånger tillförene blifvit inom Representationen uttalad, att skjutsskyldigheten borde från jordbruket skiljas; men icke desto mindre finnas de, som antaga att förhållandet blifvit under tidernas längd förändradt till ett lagligt eller åtminstone till ett mot jordens nuvarande egare förbindande åliggande.

Jorden har, säger man, då den förvärfvats, varit med denna börda belastad och egaren har ej förvärfvat högre värde, än det jorden eger, sedan från dess totalvärde afdragits den summa, hvartill skjutsningsskyldigheten kan anses uppgå. Jag lemnar för tillfället åsido, huru berättigadt ett sådant resonnement må kunna vara, när det gäller sådana onera, som nu visserligen finnas obilligt tryckande för en särskild samhällsklass, men hvilkas tillkomst icke kunnat bevisas vara olagliga. Deremot vågar jag påstå att, när bördor på olagligt sätt tillkommit, resonnementet är fullkomligt grundfalskt.

En jordegare, som köper ett hemman, köper detsamma icke blott sådant det är, utan ock sådant det kan visas böra vara, han köper det med all hemmanets rätt, med allt hvad dertill vinnas kan. Likasom han eller hans arvingar, om det under någon framtida rättstvist skulle visas, att hemmanets rätgång rättligen bör tillbakadragas, nödgas underkasta sig detta; likaså eger han att åtnjuta fördelen af den rättighet, som kan bevisas böra hemmanet lagligen tillkomma och befrielse från den börda, som kan bevisas vara hemmanets olagligen ålagd. Dessutom finnes i Norrland i min hemort många hundrade åboer, som från ris och rot brutit och odlat åt sig nya hemman; å dessa hemman har aldrig någon skyldighet kunnat finnas, men åläggas dem nu emellertid sådan, ehuru den för dem, såsom ofta på flera mils afstånd aflägses från gästgifveriet, der de måste oaktadt lokala hinder infinna sig, blir så mycket mera tryckande, då de i början knappast kunna föda tillräckligt antal dragare för det nya hemmansbrukets stora behof, men nu nödgas bortskicka dessa, och detta för att skjutsa till exempel dem, som resa i det produktiva ändamålet att få vid Avasaxa tillfälle att en midsommarnatt draga sina gäspar vid midnattssolens sken.

Hvad dessa hemman beträffar, måste väl åtminstone för dem det åberopade resonnementet icke kunna anses gällande. Men, som sagdt blifvit, det är redan i och för sig grundlöst. Skjutsningsskyldigheten är en orättvisa. Detta är ett faktum — hittills ovederlagdt och alltjemt omöjligt att vederlägga.

Dess skadliga verkningar äro också allmänt erkända; — såsom statsekonomisk

nomisk prestation betraktadt innebär skjutsen, sådan den nu behandlas, ett oerhördt slöseri. När arbetskraften bäst behöfves nödgas den ligga obegagnad vid gästgifverierna. I och för en önskad transport om en mil nödgas på många ställen, och särskildt i min hemort, häst och karl ofta tillryggalägga flera mil, annat allt att förtiga.

Blefve skjutsen eu allmän börda, så att en hvar finge intresse af dess ändamålsenliga ordnande, så skulle säkerligen en gemensam plan, hvarigenom nationens arbete kunde inbesparas till andra mera produktiva ändamål, ofelbart uttänkas och i verket sättas. Erkännas må emellertid, att genom entreprenadernas införande ett stort framsteg blifvit gjordt — men ingen lär väl emellertid anse detsamma tillfyllestgörande ens med afseende å den rent ekonomiska sidan af saken, eller att man i entreprenaden lyckats uppnå ändamålet som är, att med största besparing af kapital och arbete förena den största underlättning i trafiken, än mindre kan man anse, att genom entreprenaden sjelfva det rättsliga förhållandet blifvit återställt. Entreprenaden innebär nemligen endast en möjlighet för jordbruket att med mindre svårighet än förut bära den olagliga och obilliga bördan, men den innebär alls icke den *verklighet* som i rättvisans namn bör eftersträfvast, — jordbrukets befrielse från den så kallade skyldigheten att ensam bära denna börda och densamma rättvisa fördelning på alla samhällsmedlemmar.

I moraliskt hänseende är skjutsskyldighetens skadlighet oberäknelig; jag vill ej beskrifva allt det moraliska förderf, som nu, visserligen i mindre mån än förut, men dock ännu i högsta grad kämbart sprider sig från gästgifverierna, dit äfven, då entreprenad eger rum, det skjutsande folket sammandrages och får under sysslolöshet, skildt från hemmet, öfva sig i lättjans och dermed också i lasternas vidriga idrotter. Detta har mer än en gång blifvit af landets ädlaste män och bästa personer skildradt; jag förbigår derför detta, men deremot anser jag mig nu böra påpeka det moraliska onda, som ligger i ett beskattningssätt, hvilket lägger hela det ifrågavarande onus på en enda klass eller näring, och som dessutom äfven inom denna är och måste vara ytterst orättvist fördelad. I detta hänseende är ställningen just nu under alla de rubbningar som genom jernvägarne åstadkommit i vårt gamla kommunikationssystem orättvisare än någonsin.

Om således jordens skjutsskyldighet är i sin tillkomst och sin tillvaro olaglig, i sin beskaffenhet skadlig och orättvis och sålunda bör upphävas, så lär sådant också kunna ske; något hinder härför ligger åtminstone ej i hvad som blifvit anfördt af en komité — hvilken tillsattes att utreda frågan om och på hvad sätt skjutsen kunde från jordbruket skiljas, men hufvudsakligen inskränkte sig till det svar, att den ej *borde skiljas derifrån* — att nemligen den årliga kostnaden, som då behöfdes, uppginge till så stort belopp, att dess öfverflyttande på Statsverket ej borde ifrågakomma. Ty då en del af landet nu kan draga denna börda, lär väl hela landet också, och mycket lättare, kunna det.

Dessutom bör kostnaden för Statsverket alldeles icke behöfva blifva så stor, om här likasom i andra förhållanden antages såsom grundsats, att för en vara bör betalas hvad densamma är värd.

Om således den skjutsande af resanden erhöle full betalning för prestationens verkliga värde, och Staten endast der, hvarest i följd af särskilda lokala förhållanden, priset skulle blifva så högt, att trafiken derigenom blefve allt för mycket försvårad, med sin hjälp mellankomme; så skulle Statens bidrag ej behöfva blifva så stort. På grund af hvad jag sålunda anfört får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan om vidtagande af åtgärder, ledande derhän, att gästgifveri-, håll- och reservskjutsen samt postskjutsen måtte från jordbruket skiljas och af Staten öfvertagas samt att Riksdagen måtte för ändamålet anslå nödiga medel.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 19 Januari 1867.

Olof Nilsson,
från Westerbottens län.

N:o 48.

Af Herr Rönnblad: Angående beviljande af anslag för aflönande af ytterligare tvänne lektorer vid läroverket i Luleå.

Af de sju på reallinien fullständiga läroverk, hvartill anslag vid 1856—1858 årens riksdag beviljades, kvarstå numera endast tvänne i deras dervid bestämda omfång, nämligen de i Luleå och Westervik. Alla öfriga hafva sedermera erhållit fullständighet äfven på humanistiska linien, antagligen derföre, att de förut ej motsvarat behofvet af fullständig elementarbildning för den ungdom, som vid läroverken sökt inträde. Detta skäl gäller, om möjligt, i ännu högre grad för Norrbottens län, det vidsträcktaste i riket, och det trängande behofvet af ett